ISSN 0131-0062.Овочівництво і баштанництво. 2009 Вип.55.
УДК: 635.25+631.16:338.58

О.П. Стовбір, науковий співробітник,
Т.О. Рудницька, молодший науковий співробітник,
Інститут овочівництва і баштанництва УААН

РОЗРОБКА НОРМАТИВІВ СОБІВАРТОСТІ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ ЦИБУЛІ РІПЧАСТОЇ

Висвітлено науково обґрунтовані нормативи собівартості вирощування насіння цибулі ріпчастої для господарств з різним ступенем інтенсивності. Проведено аналіз фактичних витрат і змін у структурі собівартості на вирощування насіння цибулі ріпчастої у господарських формуваннях ринкового типу.

Ключові слова: нормативи, нормативний метод, собівартість, структура, витрати, технології, насінництво, спеціалізація, інтенсифікація, ефективність.

Вступ. За час переходу агропромислового комплексу України до ринкової економіки в Україні, на жаль, втрачено досить міцну нормативну базу оперативного та перспективного планування. Пріоритетність нормативного методу планування в умовах економічних реформ визначається об’єктивною потребою посилення режиму економії [1].

Особливості галузі насінництва та її багатоаспектний характер вимагають розроблення нормативів витрат та їх використання у виробничому менеджменті у вигляді варіантів для вибору найбільш ефективного з них при виконанні технологічних операцій, робіт, формування витрат, цін і контролю за їх використанням при вирощуванні основних видів овочевих і баштанних рослин. Багаторічний досвід проведення аграрних реформ показав, що в умовах ринкових відносин сільськогосподарські підприємства не можуть успішно функціонувати без створення системи управління витратами [2]. Тому розроблені шляхи організаційно-економічного характеру допоможуть зорієнтувати виробників у напрямку ефективного ведення насінництва, що, у свою чергу, буде сприяти подоланню кризового стану галузі овочівництва України.

Проблеми, пов’язані з процесом формування витрат ресурсів та забезпечення підвищення їх окупності постійно привертають увагу

© Стовбір О.П., Рудницька Т.О., 2009.

дослідників. Однак, ще й досі залишається недостатньо дослідженим питання щодо розроблення нормативів собівартості насіння овочевих і баштанних рослин у господарських формуваннях ринкового типу.

Мета. Основною метою статті є наукове обґрунтування і розробка системи організації ефективного виробництва насіння овочевих і баштанних рослин у сучасних ринкових умовах на основі нормативів собівартості.

Методи та методика проведення досліджень. При проведенні досліджень використовувалися методики обліку статистичних даних, моніторинг динаміки зміни цін та співвідношення між цінами на промислову і сільськогосподарську продукцію як складових собівартості; методика розробки технологічних карт та розрахунку витрат на вирощування сільськогосподарських видів рослин [3,4,5]. Для розв'язання поставлених питань використані наступно методи: монографічний, розрахунково-конструктивний, графічний, нормативний, балансовий та ін.

Результати досліджень. Використовуючи методики розробки технологічних карт та розрахунку витрат на вирощування сільськогосподарських видів рослин та з урахуванням напрацювань з даного питання, ми розрахували базові технологічні карти з вирощування насіння овочевих і баштанних рослин з урахуванням змін у законодавстві України, сучасних цін на паливно-мастильні матеріали, основні засоби виробництва, насіння, органічні та мінеральні добрива, а також на хімічні засоби захисту від хвороб, шкідників, бур'янів та інше.

Розглянемо структуру собівартості на вирощування насіння дворічних овочевих рослин таких, як цибуля ріпчаста (рис.1).

Найбільшу питому вагу в структурі собівартості вирощування насіння цибулі ріпчастої займає заробітна плата, яка становить 44,1%. Значну питому вагу займають витрати на насіння і посадковий матеріал – 13,4%. Паливно-мастильні матеріали складають 5,2%, мінеральні добрива –5,4%, органічні добрива – 3,5%, амортизаційні відрахування і поточний ремонт – 7,2%.

Для більш чіткого контролю за зниженням або підвищенням собівартості продукції і прийняття необхідних заходів з покращення діяльності окремого господарства необхідно проводити порівняльний аналіз фактичних витрат з науково обґрунтованими нормативами, що дасть змогу контролювати зміну норм витрат в процесі виробництва.

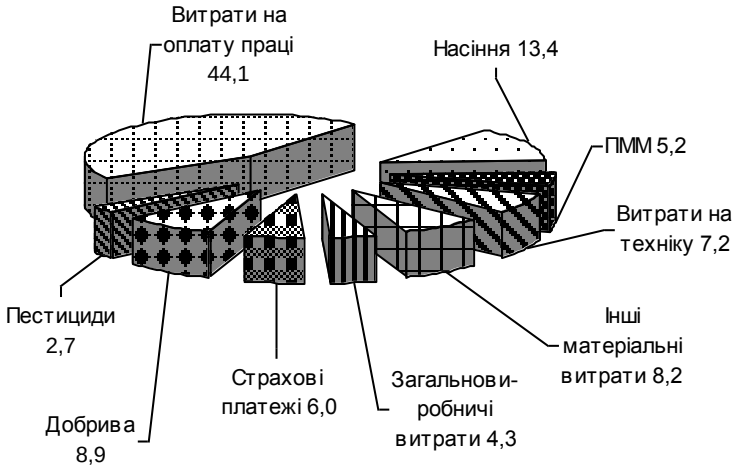

Рис. Структура витрат на виробництво цибулі на насіння, %.

Як видно з таблиці, найбільшу частку всіх витрат у структурі собівартості за нормативом становлять витрати на оплату праці – 44,1%, у ВАТ-1 – лише 19,8%, що у 2 рази менше. Важливим ресурсним фактором є насіння. Витрати на насіння і посадковий матеріал за нормативом становлять 13,4%, у ВАТ-13,6%, але це у відносному виразі, а в абсолютному відповідно – 8000 і 7576,46 грн./т.

Після оплати праці та вартості насіння найвагомішою складовою виробничих витрат є витрати на органічні добрива, внесення яких за обґрунтованими нормами є важливим резервом підвищення урожайності насіння і зниження його собівартості. Так, за нормативом у структурі витрат на вирощування цибулі на насіння вони займають 3,5%. Але слід відмітити, що в ВАТ-1, добрива не вносилися зовсім. Застосування мінеральних добрив забезпечує 30-50% приросту врожаю, а хімічних засобів захисту рослин від шкідливих організмів – не менш як 25%. Так, мінеральні добрива і засоби захисту рослин за нормативом становлять 8,1%, тоді як у ВАТ-1 – лише 1,4%.

Витрати на амортизацію, поточний ремонт основних засобів, ПММ, автотранспорт характеризують витрати на експлуатацію техніки і відображають рівень механізації виробничих процесів. Питома вага амортизаційних відрахувань становить за нормативом 4,3%, у ВАТ-1 – 0,01%, ремонту основних засобів відповідно – 2,9%, у ВАТ-1 – 24,2%, ПММ – 5,2%, у ВАТ-1 – 1,4%. Таку різницю у витратах на

ремонт основних засобів можна пояснити моральним і матеріальним зносом основних засобів виробництва.

Структура витрат при вирощуванні 1 т насіння цибулі ріпчастої.

Статті витрат	Норматив* (урожайність 0,6 т/га)			ВАТ-1 (урожайність 0,4 т/га)	
	Витрати на 1 га посіву, грн.	На 1 т насіння, грн.	%	На 1 т насіння, грн.	%
Заробітна плата з нарахуваннями	15752,03	26253,38	44,1	11033,99	19,8
Насіння та посадковий матеріал	4800,00	8000,00	13,4	7576,46	13,6
Мінеральні добрива	1909,39	3182,32	5,4	-	-
Органічні добрива	1250,00	2083,33	3,5	-	-
Засоби захисту рослин і меліоранти	956,03	1593,38	2,7	776,74	1,4
ПММ	1851,95	3086,59	5,2	788,23	1,4
Електроенергія	41,17	68,62	0,1	505,46	0,9
Вода	540,67	901,12	1,5	293,69	0,5
Амортизаційні відрахування	1531,10	2551,84	4,3	6,1	0,01
Ремонт основних засобів	1021,10	1701,84	2,9	13527,31	24,2
Амортизація сховища	46,87	78,11	0,1	-	-
Автотранспорт	-	-	-	1788,23	3,2
Затрати минулих років	-	-	-	510,92	0,9
Інші матеріальні витрати	2339,00	3898,33	6,5	17773,07	31,9
Страхові платежі	2137,03	3561,72	6,0	-	-
Загальновиробничі витрати	1526,45	2544,08	4,3	1212,38	2,2
Виробничі витрати всього (виробнича собівартість)	35723,56	59539,27	100,0	57401,58	100,0
Очікуваний рівень рентабельності, %	85%			29%	

*Згідно з базовою технологічною картою.

При затратах 35723,56 грн./га виробнича собівартість насіння цибулі за нормативом складає 59539,27 грн./т. При урожайності 0,6 т/га і враховуючи максимальну ціну реалізації насіння цибулі (І репродукція) 120 грн./кг очікуваний рівень рентабельності становитиме

85%, при мінімальній ціні 80 грн./кг – 24%.

При вивченні бухгалтерського обліку витрат на виробництво 1т насіння цибулі ріпчастої було розглянуто не тільки їх рівень, а й динаміку цін. Для цього було застосовано індекс витрат. Він характеризує ступінь економії або перевитрат на вирощування 1т насіння цибулі ріпчастої в ВАТ-1 в порівнянні з нормативом.

Індекс витрат на насіння визначається за формулою [6]:

$$I = W_1 P_1 m_1 / W_{пл.} P_{пл.} m_{пл.},$$

де $W_{пл.} P_{пл.} m_{пл.}$ – сума витрат по кожному елементу на одиницю продукції за планом;

$W_1 P_1 m_1$ – сума витрат по кожному елементу на одиницю продукції за звітний період.

Однак стосовно до нашого аналізу наведена формула набула такого вигляду:

$$I = Y / R,$$

де Y - виробнича собівартість на вирощування 1т насіння цибулі ріпчастої у ВАТ-1;

R - виробнича собівартість на вирощування 1т насіння цибулі ріпчастої за нормативом.

Підставивши розраховані і отримані нами дані у вище наведену формулу, одержимо такий результат :

$$I = 57401,58 / 59539,27 = 0,96$$

Це означає, що витрати на вирощування 1т насіння цибулі ріпчастої у ВАТ-1 менші на 4 %, ніж за нормативом, а в абсолютному виразі на 2137,69 грн. (59539,27 – 57401,58).

Результати порівняльного аналізу науково обґрунтованих нормативів з витратами у ВАТ-1 на вирощування 1т насіння цибулі ріпчастої довели, що у ВАТ-1 майже по всіх елементах витрат у загальній структурі собівартості відповідні показники нижчі. Так у досліджуваному господарстві відмічається недотримання елементарних вимог насінницької технології, що призводить до порушення технології виробництва насіння, яке в першу чергу знижує урожайність насіння цибулі ріпчастої: у ВАТ-1 вона складає 0,4 т/га, а за нормативом – 0,6 т/га. Зменшення витрат на заробітну плату, вказують на зменшення рівня інтенсивності ведення насінництва. Так за нормативом ці витрати становлять 44,1%, у ВАТ-1 – 19,8%, що у 2,2 рази менше. Збільшення витрат у ВАТ-1 на ремонт основних засобів, яке становить 24,2%, що у 8,3 рази більше ніж за нормативом, констатує той факт, що у господарстві техніка з року в рік старіє, недостатньо поповню-

ється новими машинами. Це негативно сказується не лише на фінансовому результаті діяльності даного господарства, а і на ефективності ведення галузі насінництва взагалі.

Висновки і пропозиції. На сьогодні в Україні нормативна база виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств не відповідає сучасним вимогам ринкових стосунків.

У результаті удосконалення структури собівартості виробництва насіння дворічних овочевих рослин було розроблено науково обґрунтовані нормативи витрат на вирощування цибулі ріпчастої на насіння, відповідно до яких: заробітна плата становить 44,1%, ремонт основних засобів – 2,9%, амортизаційні відрахування – 4,3%, насіння та садивний матеріал – 13,4%, мінеральні добрива – 5,4%, засоби захисту рослин – 2,7%, ПММ – 5,2% та інші витрати від 2 до 7%.

При виробництві насіння цибулі ріпчастої у розрахунку на 1 га враховуючи витрати першого та другого років вирощування, витрати складають 35,7 тис.грн. При цінах реалізації насіння цибулі ріпчастої у межах ринкової дані науково обґрунтовані нормативи та технології дадуть можливість досягти рівня рентабельності більше 30%.

Розроблену нормативну базу можна використовувати керівникам та спеціалістам насінницьких господарств різних форм власності у виробничому менеджменті при виконанні технологічних операцій, робіт, формування витрат, цін і контролю за їх використанням у вигляді вибору найбільш ефективного варіанту.

Бібліографія.

1. Шпичак О.М., Гапусенко Ю.Я., Стасіневич С.А. та ін. Нормативні витрати, ціни, баланси сільськогосподарської продукції в Україні та країнах світу/ За ред. О.М. Шпичака, Ю.Я. Гапусенка. – К.: ННЦ „ІАЕ”, 2006. – 693с.

2. Гайворонская Н.Ф. Производственное планирование и управление затратами в отраслях растениеводства// Экономика сельськохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2005. – №8. – С. 18.

3. Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур/ За ред. П.Т. Саблука, Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнєва. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 402с.

4. Шпичак О.М., Гапусенко Ю.Я., Стасіневич С.А. та ін. Нормативні витрати, ціни, баланси сільськогосподарської продукції в Україні та країнах світу/ За ред. О.М. Шпичака, Ю.Я. Гапусенка. – К.: ННЦ „ІАЕ”, – 2006. – 693с.

5. Болотських О.С., Бондаренко Г.Л., Скляревський М.О. та ін.

Операційні технології виробництва овочів/ За ред. О.С.Болотських. – К.: Урожай, 1988. – 344с.

6. Бугуцький А.А. Аналіз економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. – К.: Урожай, 1976. – 264 с.

О.П. Стовбир, Т.А. Рудницкая. Разработка нормативов себестоимости выращивания семян лука репчатого.

Резюме. Освещены научно-обоснованные нормативы себестоимости выращивания семян лука репчатого для хозяйств с разной степенью интенсивности. Проведен анализ фактических затрат и изменений в структуре себестоимости на выращивание семян лука репчатого в хозяйских формированиях рыночного типа.

O.P. Stovbir, T.O. Rudnytska. WORKING OUT COST PRICE NORMS OF ONION SEED GROWING.

Summary. Scientifically – substantiated norms of cost price of onion seed growing for farms with different intensity degrees are elucidated. The analysis of real expenses and changes in the structure of cost price for growing of onion seed at enterprises of a market type is conducted.